

УДК 330.47

Алейнікова О. В., д.держ.упр., доцент (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

ПРІОРИТЕТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Обґрунтовано необхідність та пріоритетні напрямки розвитку сектору інформаційно-комунікаційних технологій як фактора інноваційного розвитку економіки країни. Розглянуто значення і роль інформаційно-комунікаційних технологій у сучасній економіці та інноваційній діяльності. Представлені конкурентні стратегії суб'єктів економіки при впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інноваційний розвиток, конкурентоспроможність економіки, групи стратегічного впливу інформаційних технологій на діяльність суб'єкта.

Вступ. Одним з напрямків розвитку економіки України є застосування принципово нових схем і технологій управління, збору і обробки інформації на усіх рівнях господарювання. При цьому йдеться про створення ефективної інформаційно-управлінської інфраструктури, що припускає ухвалення політичних і соціальних рішень. Початком створення такої інфраструктури служить організація потоків економічної і нормативної інформації: даних про потреби суспільства, загальнодержавні потреби і фонди, про пріоритетні напрямки соціально-економічної політики. Залежно від цього вирішуються питання організації фінансування, кредитування, ціноутворення, структурних змін у відтворенні в цілому, без чого не можна ефективно і швидко пов'язати виробничі можливості і потреби галузей і підприємств.

Інформаційно-управлінська інфраструктура призначена для забезпечення безперервного, динамічного, діалогового процесу державного управління діяльністю суб'єктів економіки через інтеграцію колективних, особистих і народногосподарських інтересів, відкритість фінансових і товарних потоків суб'єктів господарювання, посилення державного фінансового контролю як одної з найважливіших структур державного управління. Її створення припускає перехід до інвестиційно-інноваційного етапу розвитку економіки, до поліпшення інституціональних основ життєдіяльності суспільства.

Недостатня увага до розробників програмного забезпечення і до

системної інтеграції програмних і апаратних рішень може привести до втрати комплексності реалізації усієї концепції інформатизації. Наслідком цього стають недостатній облік різних сторін економічного життя суспільства, слабка зв'язаність розвитку галузей, підприємств, комплексів. У цих умовах надія на швидкий їх розвиток залишається дуже примарною.

Аналіз останніх досліджень. Помітний внесок у розробку теоретичних аспектів впливу інформаційних технологій на розвиток економіки та підприємств з позицій інноваційного та інформаційного управління внесли зарубіжні теоретики М. Альберт, С. Глазьев, В. Дік, Г. Дружинін, С. Ільєнкова, Г. Калянов, О. Кармінський, М. Кастельса, О. Костров, Д. Львов, М. Мескон, Б. Мільнер, Ю. Морозов, Є. Ойхман, Е. Попов, М. Портер, В. Рибалкіна, Б. Советов, В. Тихоміров, Е. Уткін, Р. Фатхутдинов, Г. Фетісов, Ф. Хедоурі.

Досить ґрунтовно висвітлені питання інноваційного розвитку економіки у працях відомих вітчизняних учених-економістів Федулової Л. І., Бажала Ю. М., Гамана М. В. Кузьміна О. Є., Стадник М. В. та інших. Однак проблема розробки пріоритетних напрямків впровадження інноваційних технологій створення інформаційного простору управління економікою вимагає подальшого дослідження з урахуванням сучасних економічних умов в Україні.

Методика досліджень. Особливої актуальності набувають перетворення інформаційних потоків. Для подальшого просування по шляху реформ, підвищення ефективності розподілу та використання економічних ресурсів обов'язковим стає формування єдиного інформаційного простору, адекватного ринковим механізмам і розкриває перед суб'єктами ринку широкі можливості для вибору найбільш правильних стратегічних і тактичних рішень з усіх напрямків діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування оновлення інформаційного простору управління соціально-економічним розвитком країни на основі впровадження новітніх інформаційних технологій.

Результати досліджень. Реалізація цілей розвитку української економіки і втілення їх в соціально-економічний ефект припускає забезпечення зацікавленості підприємств усіх форм власності у впровадженні інформаційних систем. Для цього інформатизація повинна представляти економічний інтерес, а тому головним стає співвідношення витрат і результатів. Це вимагає ретельного аналізу трьох чинників: грошового потоку, пов'язаного з експлуатацією інформаційної системи; витрат капіталу на впровадження інформаційної системи;

впливу інформаційної системи на динаміку розвитку реальних економічних процесів і грошову оцінку ризику діяльності підприємств в цілому (середньозважену вартість капіталу підприємства).

Крім того, якісну оцінку результатів застосування інформаційних технологій в подоланні відтворювальних диспропорцій можна дати на основі показників, що оцінюють скорочення виробничого циклу, запасів і незавершеного виробництва завдяки постачанням сировини, матеріалів і комплектуючих точно в строк; підвищення продуктивності усіх виробничих ресурсів і результативності їх використання за рахунок усунення надмірних операцій по контролю і узгодженню виправлень в облікових даних [1, С. 136].

Величезну значущість має і вплив проекту інформатизації на показники, що характеризують ефективність діяльності підприємства на ринку, – це так звана збалансована система показників, що відбивають ефективність використання інформації, куди входять: доля виручки, час обробки замовлень покупців, час здійснення постачання, підвищення рівня віддачі від менеджменту тощо.

Вітчизняний ринок інформаційних технологій характеризується [2, С. 253]:

- домінуючою більшістю приватних компаній;
- малою кількістю компаній-розробників програмного забезпечення;
- відособленістю фірм – відсутні функціонує профспілки, клуби, асоціації;
- локальністю бізнесу – вітчизняні розробники орієнтовані на український ринок і ринок СНД;
- широким розвитком піратського ринку програмного забезпечення, що провокує серйозні труднощі для розробників, держави, кінцевих користувачів;
- підвищенням попиту на корпоративні інформаційні системи, що забезпечують усебічну інформаційну підтримку;
- формуванням середніх і великих підприємств на основі малого бізнесу;
- застосуванням мережевих технологій у рамках інформаційних технологій покращує ефективність управління і взаємодії господарюючих структур, включаючи видалені і розподілені системи.

У сучасних умовах інформаційні технології з позиції їх впливу на інноваційну діяльність господарюючих суб'єктів спричиняють стратегічний вплив і на бізнес в цілому, і на великі території, зокрема на регіони.

Питанням інформатизації територій і галузей останнім часом при-

діляється велика увага. Вітчизняний і зарубіжний досвід ІТ-служб доводить, що інформаційно-консультаційне обслуговування у поєднанні з іншими методами державного регулювання регіону покликане зіграти особливу роль в підвищенні ефективності, синергетичності, стійкості і, відповідно, конкурентоспроможності регіонального виробництва.

Державна політика у сфері використання інформаційних технологій нині спрямована на рішення наступних основних завдань [3, С. 94]:

- реалізація стратегічних пріоритетів у використанні інформаційних технологій в державному управлінні, формування єдиного механізму міжвідомчої координації реалізації державних програм і проектів створення державних інформаційних систем і ресурсів відповідно до цілей соціально-економічного розвитку;

- формування загальної інформаційно-технологічної інфраструктури для забезпечення діяльності органів державної влади;

- поширення практики надання громадянам і організаціям доступу до відкритої інформації про діяльність органів державної влади, відповідним державним інформаційним ресурсам, у тому числі через мережу Інтернет; організація інтерактивного інформаційного обслуговування громадян і організацій з використанням сучасних інформаційних технологій;

- забезпечення інформаційної безпеки діяльності органів державної влади і елементів інформаційно-технологічної інфраструктури;

- розвиток єдиної захищеної телекомунікаційної інфраструктури для державних потреб, системи засвідчуючих центрів в області електронного цифрового підпису і електронного середовища взаємодії, що забезпечує ефективний міжвідомчий інформаційний обмін і ряд інших.

Інформатизація органів державної влади і соціально-політична і фінансово-економічна ситуація, що динамічно змінюється, вимагають від органів влади здійснення діяльності по аналізу й оцінці ситуації, що складається, в усіх сферах і галузях життєдіяльності суспільства, прийняття відповідних нормативних і розпорядчих актів і здійснення контролю за їх виконанням.

Нині рівень використання і впровадження інформаційних технологій не відповідає рівню розвитку кадрового потенціалу багатьох регіонів країни, і головним чином залежить від рівня науково-технічного потенціалу територій. У виробничо-економічному плані виявлено, що не рівень розвитку промисловості, ні рівень розвитку сільського господарства не впливають на інтенсивність впровадження інформаційних технологій. Також при моделюванні взаємозв'язку рівня розвитку інформаційних технологій, виробничих і соціально-економічних пока-

зників не виявлено адекватних залежностей. Відповідно процес інформатизації області відбувався у відриві від обліку закономірностей регіонального розвитку, оскільки мав базовий, підготовчий характер.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку інформаційних технологій, виробничої і соціально-економічної ситуації у багатьох територіальних областях країни, потрібний методологічний підхід до розробки стратегії впровадження інформаційних технологій на регіональному рівні.

Пропоновані принципи інформатизації будуються на необхідності урахування ефективного розвитку трьох аспектів: галузевого, територіального та науково-інноваційного аспектів.

По рівнях управління повинне розглядатися впровадження інформаційних технологій на рівні держави, областей, на районному рівні, на рівні підприємств з формулюванням відповідних цілей, завдань і підходів інформатизації.

Для аналізу ефективності і виявлення пріоритетів впровадження інформаційних технологій необхідно використати методичний інструментарій обґрунтування і вироблення стратегії регіональної інформатизації.

Ця методика ґрунтується на припущенні, що вибір певного способу і параметрів стратегії полягає в процесі реалізації процедури управління, спрямованої на здійснення одного з можливих варіантів зв'язків між джерелом виникнення ситуації і суб'єктом впливу на регіональному рівні і є стратегією впровадження інформаційних технологій на регіональному рівні [3, С. 95].

На початковому етапі необхідно проаналізувати усю безліч наявних або прогнозованих інформаційних потоків ефективного розвитку регіональної системи. Необхідно мати на увазі, що інформаційні потоки формуються як в часі, так і в просторі. При цьому з урахуванням тимчасового чинника вони можуть бути регулярними і нерегулярними, в просторі, відносно внутрішньо-регіонального соціально-економічного середовища, зовнішніми і внутрішніми.

При виборі стратегії впровадження інформаційних технологій в регіонах необхідно в першу чергу враховувати процес управління, що склався, соціально-економічним положенням регіону і перспективні напрями його вдосконалення. Значне місце в цьому процесі займають перспективні способи управління доцільною виробничо-економічною діяльністю галузей регіону. Відповідно інформатизація в цій постановці проблеми виступатиме як каталізатор процесів модернізації регіональної економіки при одночасному супроводі реалізації цих процесів.

При формуванні механізму управління соціально-економічним роз-

витком територій в умовах інтенсифікації використання інформаційних технологій в першу чергу необхідно визначитися із завданнями і шляхами виведення виробничих систем (у територіальному і галузевому плані) з ситуації, що склалася. Для науки необхідно визначити вектори пріоритетних для регіону розробок у сфері інформатизації галузей, комплексів і територій та обґрунтування ефективних варіантів розвитку цього процесу.

При вирішенні проблеми організації інформаційного забезпечення в управлінні регіоном в якості класифікаційної ознаки процесу інформатизації приймається також призначення інформації на кожному етапі управлінського циклу. Відповідно до цього інформація може бути: планова, організаційна, інформація по регулюванню, облікова, контрольна і аналітична.

Необхідною умовою формування ефективної стратегії регіональної інформатизації є урахування дисциплінуючих чинників, які можна розділити по джерелу виникнення ситуації і по об'єкту дії. Стратегії відповідно до можливих варіантів поєднання джерел виникнення ситуацій і об'єктів впливу можуть бути підрозділені на чотири види: дослідження середовища, регулювання, адаптація, вплив на середовище.

Ознакою розділення стратегій є відповідність процесу управління до середовища зовнішнього або внутрішнього. Процес управління здійснюється у рамках однієї з чотирьох вказаних вище стратегій або їх поєднань.

Поліпшення окремих характеристик інформаційних потоків (структуризація інформації, обсягів інформації) робить істотний вплив на результати управління як самим процесом інформатизації, так і стабільним розвитком соціально-економічного становища регіону.

Можна виділити основні тенденції розвитку інформаційних технологій, характерні для інформаційної індустрії в сфері їх застосування і розробки в інноваційній діяльності [2, С. 254]:

- інформаційні технології впливають на суб'єкти економіки по-різному. Від типу впливу залежать інструменти і підходи управління;
- інформаційні технології динамічно розвиваються, що призводить до певних проблем, з одного боку, а з іншого – дозволяють підвищити ефективність діяльності суб'єктів регіональної економіки;
- персоналу потрібний час для успішного освоєння технологій, що впливає на швидкість переходу суб'єктів економіки на інформаційні технології наступного покоління;
- суб'єкти економіки намагаються придбавати готове програмне забезпечення і послуги інформаційних технологій;

□ попри те, що етапи життєвого циклу інформаційних технологій залишаються без змін, нові технології потребують досконаліших підходів до управління ними, особливо в період інноваційного розвитку суб'єкта економіки;

□ актуальною для ефективного розвитку вважається довгострокова співпраця між керівництвом суб'єктів економіки, керівниками інформаційних підрозділів і кінцевими користувачами.

Проектування, виробництво, контроль, закупівлі, замовлення, реалізація товарів і послуг із застосуванням інформаційних технологій дозволяють господарюючим суб'єктам нормалізувати свою інноваційну діяльність, бути конкурентоздатними як за якістю продукції, що реалізовується, так і по оперативності реакції на зміни споживчих смаків. Вони стали повсякденною необхідністю для підтримки в розвитку інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів.

Розробка, впровадження і підтримка інформаційних технологій з позиції розвитку інноваційних процесів містить наступні базові положення [2, С. 255]:

□ формулювання місії інформаційних технологій господарюючого суб'єкта;

□ проектування технологій суб'єкта економіки;

□ формування системи ключових показників, які відбивають ефективність їх застосування в інноваційній діяльності регіону;

□ управління витратами на їх обслуговування;

□ побудова системи управління інформаційними технологіями суб'єкта економіки;

□ планування впровадження нових технологій з урахуванням змін, що відбуваються, в інноваційній діяльності.

Більшість фахівців схилиються до ситуаційного підходу в управлінні інформаційними технологіями при розвитку інноваційних процесів в економіці.

Впливи інформаційних технологій на розвиток суб'єкта економіки відбувається найрізноманітнішими способами. Як у господарській, так і в інноваційній діяльності суб'єкта можна виділити наступні ключові моменти при застосуванні інформаційних технологій у вдосконаленні інноваційних процесів і розвитку господарської діяльності регіону. Для одних господарюючих суб'єктів короточасні скачки в роботі програмного забезпечення або технічних засобів викликають негативний ефект, для інших – відчутний вплив відбувається у разі тривалих в часі збоїв.

Впровадження і використання нових інформаційних технологій для одних господарюючих суб'єктів носять стратегічний характер, а для

інших суб'єктів таке впровадження дає малорезультатний ефект. При формуванні стратегій управління такими технологіями в інноваційній діяльності потрібний аналіз існуючого положення. Тут виділяють чотири категорії інформаційних технологій.

Стратегічна категорія. Впровадження і застосування таких технологій відіграють важливу роль в конкурентній боротьбі. Стратегії в області інформаційних технологій є основою успішного розвитку господарюючих суб'єктів. Ця категорія складається з банків, страхових компаній і каналів роздрібної торгівлі регіону і вимагає ґрунтовного планування, організації тісних відносин між керівниками підрозділів і вищим керівництвом суб'єкта економіки.

Посилюча категорія. Ряд господарюючих суб'єктів отримує вигоду у своїй виробничо-господарській і інноваційній діяльності від застосування інформаційних технологій, від яких рішення стратегічних цілей повністю не залежить.

Операційна категорія. Ці технології сильно впливають на розвиток ряду суб'єктів, наприклад, простої систем, що обслуговують господарську діяльність суб'єкта, можуть стати причиною великих порушень в інноваційному процесі.

Будь-який суб'єкт економіки повинен ефективно застосовувати інформаційні технології, щоб безперервні в часі і критично важливі процеси виконувалися безперебійно. При необхідності можна підключити системи безпеки, щоб обмежити ризик для господарюючих суб'єктів цієї категорії. Тут за одночасовий період часу інформаційні технології можуть принести значні фінансові, конкурентні і виробничі результати.

Підтримувальна категорія. Суб'єкти цієї категорії, інвестуючі ресурси, в інформаційні технології не відчують значного ефекту в господарській діяльності.

В той же час, за оцінками експертів, внаслідок небувалих технічних можливостей поширення інформації, що з'явилися, світ став нестійким. Сучасні теорії, що вивчають складні нелінійні системи (синергетика, теорія катастроф, теорії хаосу), показують, що поведінка їх непередбачувана. Фінансові потрясіння – це вже експериментально перевірений факт – також можуть лавиноподібно, несподівано торкнутися цілком благополучних країн. Тому, характерні наслідки інформатизації суспільства багато в чому протилежні до наслідків формування стійких зв'язків між різними сферами виробництва і між країнами.

Інформаційні технології в висококонкурентній економіці визначають швидкість реакції організації на мінливе ринкове середовище, ре-

інжиніринг у сфері інформації сприяє загальному підвищенню ефективності всієї господарюючої системи [4, С. 53].

Висновки. Розумне використання науки і знань, використання сучасних інформаційних технологій здатне забезпечити раціональний розподіл грошових потоків, прозорість бізнесу, інноваційне інвестування в різні сектори економіки України. Зберігається складність в отриманні інформації про діяльність компаній, слабо захищені права міноритарних акціонерів, існують факти недружнього захоплення власності, недовіра один до одного в підприємницькому середовищі. Виправлення цих негативних явищ – один з напрямів подолання відтворювальних диспропорцій, і раціональне використання інформаційних технологій при цьому є однією з важливих умов.

Важливо на державному рівні формувати престиж ділової репутації через створення бази «кредитних історій» фірм, організовувати маркетингові та інші важливі для ухвалення інвестиційних рішень дослідження, забезпечуючи широкий доступ до отримуваної в результаті цих досліджень інформації. Необхідно й далі проводити активну державну політику, спрямовану на різке підвищення міри довіри між суб'єктами господарського права, між сферами господарювання, між підрозділами громадського відтворення. Інакше навіть високе економічне зростання не дозволить здолати сировинну однобокість розвитку економіки країни, що складається, розгорнути та ефективно використати науково-технічний потенціал, що досі ще зберігається.

1. Батюшов А. М. Использование информационных технологий в преодолении диспропорций в экономике / А. М. Батюшов // Вестн. Саратов. гос. техн. ун-т. – Саратов, 2008. – Т. 3, № 1. – С. 135-138. 2. Иванова В. И. Значение и роль информационно-коммуникационных технологий в современной экономике и инновационной деятельности / В. И. Иванова, Е. П. Митрофанов, Т. Н. Полканова // Вестник Чувашского университета, 2013. – № 2. – С. 253–257. 3. Корабейников И. Н. Развитие информационных технологий – одно из направлений повышения эффективности региональной экономики / И. Н. Корабейников, И. В. Жукалина, А. Н. Гирина, С. М. Спешиллов // Вестник ОГУ, 2007. – № 8. – С. 94–99. 4. Безугла К. О. Інформаційно-комунікаційні технології як фактор інноваційного розвитку економіки / К. О. Безугла // Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем, К. – 2013. – Вип. 18. – С. 42–55.

Рецензент: д.е.н., професор Сазонець І. Л. (НУВГП)

**Aleinikova O. V., Doctor of Sciences in Public Administration,
Associate Professor** (National University of Water Management and
Nature Resources Use, Rivne)

PRIORITIES OF INFORMATION TECHNOLOGY FOR ECONOMY DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

The necessity and priority directions of the development of the sector of informatively-communication technologies is confirmed as a factor of innovative development of the economy of the country. Discusses the importance and role of information and communication technologies in the modern economy and innovation activities. Presented competitive strategies of economic agents in the introduction of information-communication technologies.

Keywords: information and communication technologies, innovative development, the competitiveness of the economy, the strategic impact of information technology on the activities of the entity.

Алейникова Е. В., д.н.гос.упр., доцент (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

ПРИОРИТЕТЫ ВНЕДРЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ

Обоснована необходимость и преоритетные направления развития сектора информационно-коммуникационных технологий как фактора инновационного развития экономики страны. Рассмотрены значение и роль информационно-коммуникационных технологий в современной экономике и инновационной деятельности. Представлены конкурентные стратегии субъектов экономики при внедрении информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, инновационное развитие, конкурентоспособность экономики, группы стратегического воздействия информационных технологий на деятельность субъекта.
